CZU: 321.282:279.17(478)(091) **https://doi.org/10.59295/sum4(174)2023_07**

DRAMA PERSECUȚIEI MARTORILOR LUI IEHOVA DIN RSS MOLDOVENEASCĂ ÎN MEMORIA VICTIMELOR DEPORTĂRII

Nelea CHIHAI

doctorand, anul II, Istoria românilor (pe perioade),
Universitatea de Stat din Moldova

Crearea și consolidarea Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești s-a realizat printr-un ansamblu de crime odioase ce se califică ca o tragedie a neamului nostru, dar și a întregii omeniri. Statul sovietic ca promor al ateismului va submina libertatea religioasă. Organizația religioasă ,,Martorii lui Iehova” vor fi scoși în afara legii și declarați ,,dușmani ai poporului”.

În Republica Moldova sunt puține memorii, făcute publice și puse în circuitul științific ce reflectă calvarul deportării Martorilor lui Iehova. Mărturiile victimelor represiilor staliniste sunt de o importanță incontestabilă ce completează documentele de arhivă, constituind întregul tablou al problemei persecuției Martorilor lui Iehova și familiilor acestora din RSS Moldovenească. Studiul valorifică relatările familiilor Mucuța și Timoftica, care au fost deportate în Gulag. Persecuția fiind multiaspectuală, având la bază cauze politice, religioase, ideologice, economice și sociale.

Cuvinte-cheie: *Republica Sovietică Socialistă Moldovenească, statul sovietic, Gulag, Martorii lui Iehova, persecuție.*

THE DRAMA OF THE PERSECUTION OF JEHOVAH'S WITNESSES FROM THE MOLDAVIAN SSR IN MEMORY OF THE DEPORTATION VICTIMS

The creation and consolidation of the Moldavian Soviet Socialist Republic was achieved through a series of heinous crimes that qualifies as a tragedy for our nation, but also for all of humanity. The Soviet state as a promoter of atheism will undermine religious freedom. The religious organization ,,Jehovah's Witnesses” will be outlawed and declared ,,enemies of the people”.

In the Republic of Moldova, there are few memoirs, made public and put into the scientific circuit, that reflect the ordeal of the deportation of Jehovah's Witnesses. The testimonies of the victims of the Stalinist repressions are of indisputable importance that complement the archival documents, constituting the whole picture of the problem of the persecution of Jehovah's Witnesses and their families in the Moldavian SSR. The study capitalizes on the accounts of the Mucuța and Timoftica families, whose families were deported to the Gulag. The persecution being multifaceted, based on causes of political, religious, ideological, economic and social origin.

Keywords: *Moldavian Soviet Socialist Republic, Soviet state, Gulag, Jehovah's Witnesses, persecution.*

Crearea și consolidarea Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești s-a realizat printr-un ansamblu de crime odioase ce se califică ca o tragedie a neamului nostru, dar și a întregii omeniri. Statul sovietic ca promor al ateismului va submina libertatea religiosă. Organizația religioasă ,,Martorii lui Iehova” vor fi scoși în afara legii și declarați ,,dușmani ai poporului”.

Studiul valorifică relatările familiilor Mucuța și Timoftica, care au fost deportate în Gulag. Vom face referire la memoriile Mucuța Galina (n. în 1954): familia a fost deportată din Briceni, satul Pererita în satul Ivano-Bogoslovka, Asino, regiunea Tomsk și Mucuța Nicolae. A doua familie: Timoftica Grigore și Timoftica Vera, ambii din familie de deportați. Timoftica Grigore (n. în 1957): familia a fost deportată din Caracușenii Vechi, raionul Briceni, născut în 1957 , în regiunea Tomsk, Asino; Timoftica Vera: familia a fost deportată din satul Tabani în regiunea Tomsk, Asino.

Mărturiile victimelor represiilor staliniste este de o importanță incontestabilă ce completează documentele de arhivă și ajută la constituirea întregului tablou al problemei persecuției Martorilor lui Iehova și familiilor acestora din RSS Moldovenească.

În Republica Moldova sunt puține memorii, făcute publice și puse în circuitul științific ce reflectă calvarul persecuției Martorilor lui Iehova. Primele însemnări ale mărtuririilor vor fi făcute publice în literatura religioasă a organizației, astfel în Anuarul Martorilor lui Iehova, articolul ,, Deportarea: strategia sovietică”

din 2004 evidențiem câteva referiri la persecuția Martorilor lui Iehova, prin arestări și deportare: cazul lui Ivan Mikitkov care a fost deportat în regiunea Tomsk. În Anuar sunt redate motivele persecuției, câteva exemple din noaptea deportării și unele aspecte ce reflectă viața în Gulag [14, pp. 95-124]. Memorii publice ale persecuției Martorilor lui Iehova sunt reflectate în colecţia: „Românii în Gulag", Vol. II, studiu de caz: Ana Chiaburu, anul 2015 [11, pp. 59- 96] și „Arhivele Memoriei" , vol III, tom. II, studiu de caz: Anton Pântea, anul 2016 [10, pp. 125-138]. Astfel, există puține mărturii publice ce reflectă drama persecuției Martorilor lui Iehova din RSS Moldovenească.

Represia Martorilor lui Iehova din RSS Moldovenească se reflectă prin atrocitățile pe timpul persecuției, calvarul de pe timpul deportării și persecuția după eliberarea din Gulag. Pe parcursul cercetării vom face referire la procesul deportării lor, câteva aspecte ale vieții din GULAG și urmările deportării ce însumă drama Organizației religioase „Martorii lui Iehova" și a familiilor acestora. Aceștia vor fi calificați ca „dușmani ai poporului", ca comunitate religioasă ilegală în RSSM, activitatea ei fiind urmărită cu strictețe de către structurile KGB și autoritățile locale. Pentru promovarea și răspândirea ideologiei religioase contradictorii celei sovietice, primeau grele sentințe: de la 3 la 25 ani de detenție. Cei mai activi membri primeau cea mai dură sentință: trădare de patrie.

O altă metodă de pedeapsă va fi deportarea în masă. Pe timpul Operațiunii „Nord", începând de pe 31 martie spre 1 aprilie 1951, puterea sovietică a încercat să lichideze acest contingent de oameni religioși prin deportarea credincioșilor și familiilor acestora din RSS Moldovenească, Letonă, Estonă, RSS Belorusă și din Țările Baltice. Din RSS Moldovenească, conform datelor oficiale, expuse de Nicolae Fuștei, au fost deportate 723 de familii [1, p. 175]. Deportarea în masă a reprezentat o metodă monstruoasă de distrugere a „dușmanilor poporului", în realitate fiind oameni nevinovați ce nu se încadrau în paradigma ideologică a puterii sovietice. Calvarul deportării Martorilor lui Iehova se rezumă la deportarea în masă, în regiunile Tomsk și Irkusk a credincioșilor și familiile acestora. În momentul deportării au fost luați prin surprindere, în plină noapte, plină de jale și de durere, fiind comise un ansamblu de atrocități, despărțite familii. Mucuța Galina spune că „Bunelul în închisoare pentru credință, bunica cu trei fete în Tomsk, dar 5 băieți în Kurgan, i-au despărțit. Așa era legea, pedeapsa". Mucuța Nicolae ne spune că „ Primul dintre Martori din Pererita a fost bunelul Galinei, Stilian Ardelean. Interesant e că bunelul Galinei a fost judecat, în momentul când a fost deportarea, el era judecat pentru că era Martor al lui Iehova și după eliberare nu i s-a dat voie să se ducă la bunica, dar a stat cu băieții în Kurgan" [12, p. 2].

Totodată menționăm că unul dintre motivele deportării fusese de sorginte economică, autoritățile fiind cointeresate de confiscarea proprietății Martorilor „ Bunelul meu, dacă așa după dreptate, a fost un om care a avut gospodărie mare. Ei deam nu știau cum să-l judece: să-l judece la închisoare, ori să-l deporteze. Era și credincios, și avea oleacă de avere. I-au luat tot și l-au judecat, 25 de ani. Cinci ani a stat în închisoare" (cazul Mucuța Galina).

Nu s-a luat în considerare apartenența religioasă a familiilor Martorilor lui Iehova. Membrii familiilor puteau să fie adepții altor confesiuni religioase ori neîmpărtășind nicio ideologie religioasă, de exemplu Timoftica Grigore ne spune că „Bunelul nu era creștin, nu avea nimic legătură cu asta, dar l-au luat și pe dânsul. Dintr-o dată, așa l-au luat fiindcă el, probabil, a intrat în cotradicție ceva cu ostașii aceia căci el nu era pe listă, dar l-au luat". „ Atunci când au venit să-l ridice pe tatăl meu apoi au văzut că aici este ceva bun care rămâne și hai să-l ia și pe moșneag. Bunelul nu a fost Martor, el pe degeaba a fost ridicat. Pe el l-au învinovățit într-o măsură oarecare că era înstărit și cel mai mare fiu *slujea*[1] în armata română". „Nu s-a mai făcut după ordinele celea, mult depindea de administrația locală, cine erau, ce fel de oameni erau și se stăruiau ca prin diferite metode să...dacă erau oameni mai înstăriți ei se foloseau, nu scriau în listele celea totul, așa pe deasupra" [13, p. 1].

Despre o altă atrocitate comisă de autorități ne amintește, Timoftica Vera „Dar aici în Caracușeni, fiindcă aveau ciudă, au luat pe 2 fete a primarului. Cineva avea ciudă pe primar și le-au inclus în listă și când i-au dus primarului „*iscălește*[2], credincioșii săi deportăm", dar el s-a *iscălit*, nu a știut că și fetele lui erau acolo" [13, p. 1].

[1] (tradus din limba rusă).

[2] Semnează (tradus din limba rusă).

Pe timpul celui de-al treilea val de deportare din RSS Moldovenească, asemeni celorlalte valuri de deportare în masă, condițiile deportării vor fi barbare: mergând 2 săptămâni în condiții inumane, tranportați cu căruțele și apoi la gări au fost urcați în vagoane pentru marfă, condițiile igieno- sanitare groaznice, nefiind dotate pentru transportarea oamenilor. ,,I-au ridicat pe mai mulți în noaptea ceea, i-au dus la Lipcani, la gară, i-au încărcat. Le-au dat voie să ia câte un sac, care de făină, care de grâu, au tăiat repede porcul. Le-au dat câte 2 ore - 2 ore jumate ca ei să se strângă și-i încărcau în căruțe, în mașini, îi duceau și-i încărcau deam în vagoanele celea. I-au dus apoi i-au lepădat, câte două familii, câte trei familii în localități.” (cazul Timoftica Grigore), [13, p. 1]; În vagoane se vor regăsi bătrâni, persoane bolnave, femei însărcinate și copii. Mucuța Nicolae ne menționează ,,Fetele nu mâncau și nu beau apă ca să nu meargă la viceu fiindcă viceul era acolo unde dormeau, era o perdică și o căldare. Când se opreau la anumite locuri apoi stăteau cu pușca ca să-și facă nevoile fiecare” [12, p. 2].

Pentru a nu cădea în depresie și de a ameliora cât de posibil durerea, Martorii lui Iehova vor cânta în drum spre Gulag ceea ce i-a uimit pe supraveghetori: ,,E foarte, foarte groaznic, dar totuși ei au rămas uimiți că martorii nu au plâns, dar au cântat. Au cântat cântări de laudă” (cazul Mucuța Nicolae) [12, p. 4].

Ajunși la locul destinației, se vor confrunta cu o atitudine de frică și respingere de către localnici. Autoritățile locale i-au mințit pe localnici, fiind preîntâmpinați că vor ajunge un contingent de persoane foarte periculoase, niște criminali ce consumă carne de om (canibali). Mucuța Nicolae ne spune: ,,Vreau să mai adaug din povestirile socrului, tata Galei, că au spus: ,,Acești oameni care vor veni sunt oameni foarte periculoși, ei mănâncă oameni și dau copii în jertfă”. Aceste lucruri groaznice i-au înfricoșat pe localnici. Persoanele deportate nu știau nimic din îngrijorările localnicilor, dar cu timpul când au văzut că ei sunt oameni pașnici, gospodari, au învățat multe lucruri de la moldoveni, de la ucraineni, de la estonieni. Deci, ei s-au apropiat și au spus ,,Ia uite, ce ne-au spus autoritățile despre voi”. A trecut jumate de an, un an, copiii toți erau în viață și se jucau cu copiii lor, erau foarte prietenoși moldovenii, îi ajutau cu multe lucruri. I-au învățat chiar multe lucruri, ca exemplu: a prepara diferite bucate. De exemplu, ei trăiau în case făcute din *druci*[3] din pădure și acolo erau puși mușchi, adică în limba rusă ,,*moh*”, ca să nu bată vântul, să nu vină gerul și era un loc foarte bun pentru diferite gâzulițe, taracani, ploșnițe tare multe și fel de fel. Dar moldovenii s-au folosit de ce? Era lut, era var, cai erau foarte mulți. Mă scuzați, dar așa la moldoveni: baliga de cal amestecată cu lut și ei au dat jos mohul, și au uns, au văruit” [12, p. 1].

În Gulag, inițial au trecut prin condiții îngrozitoare de trai, munci istovitoate, grija pentru asigurarea necesităților primordiale ale copiilor, bătrânilor, persoanelor bolnave. ,,Eu când m-am născut apoi ei deja acolo locuiau. Deodată ei acolo locuiau în *zemleancă*, adică jumătate deasupra solului, jumatate în pământ, o fereastră, o ușă. Trei familii au fost, trei surori: mama mea, toate au locuit împreună și de la o soră s-a născut o fată în 1953, m-am născut eu în 1954 și apoi alta s-a năcut în 1955. Toate ne-am născut în *zemleanca* ceia. După părinții s-au mai acomodat. Era un sat foarte mic, oamenii deodată nu i-au primit cu bine, deoarece a mers așa o zvonâ ca să nu ne primească frumos, adica că noi suntem oameni foarte periculoși, să nu vorbească cu noi și așa mai departe” (cazul Mucuța Galina) [12, p. 1]. Mucuța Nicolae ne spune: ,,Iarna era așa frig că ei nu puteau să țină vaca undeva în altă parte și toți băștinașii țineau vaca în altă cameră și vrei nu vrei, când deschizi ușa apoi vine și acolo la stăpân, atunci moldovenii au făcut aceste *zemlenci* în care de la început au trăit ei și după le-au făcut pentru animale: în drepta vaca, în stânga purcelul, al doilea etaj găinuțele și ei acolo, dar în casă deja era curat și văruit. Când băștinașii au văzut, au făcut și ei, le-au lămurit și ei au spus: multe lucruri ne-ați învățat, foarte multe lucruri ne-ați învățat, ca să trăim mai bine și mai ușor” [12, p. 1].

Odată cu trecerea timpului localnicii vor înțelege că această informație a fost o minciună și se vor împrieteni, vor trăi în comun, indiferent de diferența confesiunilor religioase. În Gulag vor fi nevoiți să pactice credința în secret, cu toate că nu dispuneau de literatură suficientă, locuri pentru rugăciune, fiind continuu supravegheați de KGB și autoritățile locale. Din memoria Mucuța Galina evidențiem atitudinea binevoitoare a localnicilor și metodele folosite de Martorii lui Iehova pentru a se întâlni pe ascuns: ,,Eu deam eram mai mărișoară și băștinașii, cunoscând cine suntem, ei s-au dispus ca pe noi să ne păzească ca noi să mergem

[3] Bușteni (tradus din limba rusă).

la adunare. Vis - a – vis cu noi trăia o familie cu mulți copii și părinții le-au spus la copiii ceia... erau cu mine de- o seamă, erau mai mari, mai mici, le-au zis: ,,când la gheaghea Saşa o să vedeți cine vine...", că erau care ne păzeau pe noi ,,...și voi vedeți că la dânșii merge adunarea, voi repede duceți-vă la fereastră și bocăniți de trei ori" și ei așa făceau. Ei se jucau, noi eram în casă la întrunire. Și ei vedeau ,,aha, la gheaghea Saşa merge adunare", ce făceau ei, ,,aha, văd că pe stradă vine", ei repede veneau la fereastră, băteau de trei ori în steclă și fugeau înapoi. Tata deam știa semnul, zice: ,,fraților, ne împrăștiem", ieșeau și se duceau prin pădure, nu-i mai găsea nimeni, acolo era taiga. Ei veneau: *,,- Здравствуйте- Здравствуйте. Проверка документов"*.[4] Ce aveau să spună? Apoi îi mai auzeam cum ei vorbeau între dânșii *,,Ложный вызов"*[5], ieșeau și se duceau. Ai noștri ieșeau din pădure și făceam adunare mai departe" [12, p. 3].

Toate greutățile erau pe seama matorilor, din mărturiile intervievaților deducem că, chiar dacă se confruntau cu un ansamblu de probleme, neajunsuri, frică, copilăria avea o anumită splendoare, neînțelegând grozăvia celor întâmplate, deoarece părinții depuneau efort pentru a fi hrăniți, îmbrăcați, să meargă la școală (în limita posibilităților și specificului locației), însă existau și cazuri tragice, de exemplu Timoftica Vera ne spune: ,,Dar un copil de vreo 9 anișori a răcit, că pe drum sau în Tomsk, a avut meningită și a murit, au rămas numai 3 copii, cel mai mic a murit. El a murit în Tomsk" [13, p. 3].

Copiii erau în școli persecutați, fiind intimidați prin intermediul interogărilor funcționarilor KGB, fiindu-le inpusă frica, pentru a denunța părinții. Copiii nu deconspirau activitatea religioasă a părinților, de exemplu, Mucuța Galina ne spune că ,,Au fost cazuri la școală veneau și ne întrebau ,,Ce citesc părinții?" Trebuia să le spui. Ce să spui? Minciuni nu puteam spune, căci nu eram învățați să spunem minciuni, dar drept dacă spuneam apoi părinții puteau să stea și-n închisoare. Noi spuneam ,,- Citesc. – Ce citesc? – Gazete. – Ce gazete? - *Правда*.[6] – Da, jurnale care citiți? – *Работница*[7]*, Кристиака*[8]." Ei se uitau unul la altul, înțelegeau că nu vor mai ști nimic de la noi. Noi nu doream să stea părinții în închisoare, căci ei dacă găseau literatură, apoi atunci era arestat". Persecuția a favorizat maturizarea mai rapidă a copiilor. ,,Ei și speriau, nu numai cu binișorul. Erau momente cu binișorul, dar erau momente și cu răul. Am avut în viață multe cazuri în care ne persecutau nu tare frumos, dar noi am învățat să fim tari și suntem învățați: să nu ne temem" (cazul: Mucuța Galina), [12, p. 3].

Însă, erau cazuri când prin metode de intimidare a copiilor, manipulare și frică, funcționarii KGB puteau deconspira Martorii lui Iehova. De exemplu, Mucuța Galina menționează ,,O fetiță mai mică ca mine. Ei au amăgit-o și au scos din vorba ei... ea a spus părinții ce citesc. Și ce vă gândiți? Fata a șezut în internat, dar părinții câte 5 ani au șezut în închisoare, au primit pedeapsa. Mama și tata au stat în închisoare. Pe urmă ei au venit, au luat-o de acolo, ea și-a revenit. Dacă ea era copil" [12, p. 3].

Evidențiem cazuri când moldovenii refuzau să învețe sau să vorbească în limba rusă, ca, de exemplu, Mucuța Galina ne spune că ,,Tata a învățat mai bine limba rusă, mama, cum să vă spun...: ea nu a primit tare bine că i-au deportat, i-au luat de la părinți, de aici din țara lor, de la rude și nu vrea să învețe limba rusă. Când mergeam cu dânsa la magazin, ea vorbea și toți se uitau așa la dânsa și ziceau ,,ce *иностранка*[9] asta a ajuns pe aici". Îmi era rușine, că mama nu vorbește și aceia nu înțelegeau ce vrea de la ei și eu îi ziceam ,,mamă, lasă că eu cer, eu vorbesc, tu numai plătește" și a îmbătrânit mama, vorbea limba rusă, dar se vedea că nu-i rusă curată, tata vorbea" [12, p. 1].

În 1965 Martorii lui Iehova vor fi printre ultimele comunități calificate ca ,,dușmani ai poporului" ce vor avea dreptul de a ieși din Gulag. Drama revenirii din deportare se rezumă la faptul că persoanele ce au decis să revină nu aveau dreptul să revină în localitățile natale, iar altora fiindu-le interzisă revenirea în RSSM. Nefiindu-le reîntoarse proprietățile, au fost nevoiți să ia viața de la capăt, unii fiind nevoiți, cu timpul, să construiască trei sau chiar patru case. Ca, de exemplu, părinții Galinei Mucuța care au vrut să

[4] -Buna ziua. -Buna ziua. Verificarea documentelor (tradus din limba rusă).

[5] Chemare falsă (tradus din limba rusă).

[6] Adevărul (tradus din limba rusă).

[7] Muncitoarea (tradus din limba rusă).

[8] Țăranca (tradus din limba rusă).

[9] Străină (tradus din limba rusă).

vină din regiunea Donețk în satul unde erau copiii, și-au venit, însă la evidență nu i-au primit. I-au primit în Larga, raionul Briceni, câteva luni au stat acolo și apoi au stat la evidență. La primăria din Cotiujeni, nu-i primeau nicăieri. Și un an de zile au locuit fără de evidență, împreună cu copiii, dar a venit peste un an de zile poliția și le-au spus „în 24 de ore să părăsiți satul”. Mucuța Nicolae povestește că „ I-am întâlnit cu bucurie pe părinții Galinei, dar i-am petrecut cu plâns. Ei s-au dus la Krasnoiarsk, unde aveau rude, însă nu au reușit acolo și au venit în regiunea Herson, iată, unde acuma sunt probleme”. „Noi în toate locurile unde este acum război, am trăit”, menționează Mucuța Galina, [12, p. 5].

După cum menționează Timoftica Grigore, primirea în localitatea natală sau în alte localități depindea de atitudinea autorităților locale față de Martorii lui Iehova, fiind primit în satul natal „Din cauză că autoritățile aveau multe rude din Martori, autoritățile erau dintre Martori și asta a făcut ca să le dea voie înapoi. Părinții aveau casă mare și un sarai, dar numai saraiul cela a rămas”, dar menționează că mulți nu avuse norocul de autorități mai loaiale „Asta depindea probabil și de autoritățile de pe loc de acolo și alții au plecat în Kazahstan, în Krasnodar, s-au dus mulți, s-au împrăștiat, unde i-au primit” [13, p. 2]. Timoftica Grigore amintește că erau foarte mulți oameni buni, dar care depindeau de sistemul sovietic „Erau și oameni buni, erau cu frică de Dumnezeu, dar sistemul era legat așa și ei erau în sistemul acesta, ei mai mult prețuiau postul de muncă decât o convingere religioasă sau libertatea omului. Postul de muncă sau meritul pe care-l aveau în societate, poziția în societate erau mai presus decât acestea. Unii ieșeau din situație prin faptul că erau mai toleranți sau aveau putere de cuvânt ca să apere treburile acestea. Alții care erau la conducere, mai supuși, mai loiali apoi făceau cum le spunea”. Erau cazuri când cei din autorități în momentul percheziției ascundeau literatura, spunând că nu au găsit nimic [13, p. 5].

Din cauza afilierii la organizația „Martorilor lui Iehova”, membrii erau discriminați în comunitate, școală, la locul de muncă etc. Mucuța Galina menționează „Am terminat 5 clase acolo, în Siberia, apoi a venit așa lege că ne-a dat voie să ieșim, au spus „vă duceți unde vreți, numai nu la patria voastră, s-au *iscălit*[10] pentru aceasta, au făcut un document și-n pașaport la tata era un semn, căci el când deschidea pașaportul apoi cei de la *паспортный стол*[11] cum era înainte, ei deschideau și vedeau cu cine au de a face, cu cine vorbesc. La mine nu era semn, dar înțelegeau că eu moldoveancă și născută în Siberia. Puneau întrebarea: „- Cu ce ocazie te-ai născut acolo? - *Военный или сыльные?*[12]” și eu trebuia să spun adevărul *„сыльные”*[13], *„Аааа, а нам такие рабочие не нужны”*[14]. La învățat nu ne primea deloc, am încercat să intru după școală, să am o profesie, nici într-un caz nu ne-a primit. Adică, noi eram *„дети врагов народа”*[15] și eram veșnic depărtați de oameni. Și dacă nu ne-a primit în Moldova... tata știa că nu ne primește și ne-am dus în Ucraina, în Ucraina deam ne-au primit, în Mogilev-Podolsk” [12, p. 2]; „ Am vrut să intru în Chișinău la studii, dar fiindcă nu eram comsomolist apoi nu m-au primit la școală.” (cazul: Timoftica Vera), [13, p. 5].

Erau continuu supravegheați de KGB și autoritățile locale, pentru deconspirare ca fiind credincios puteau primi grele sentințe, iar literatura fiind confiscată „Ei se stăruiau, era așa o ideologie, o politică de educație, era în programul partidului probabil. Ei trebuia să facă toate acestea pentru că așa era „plan proverchi” și „plan vospitanie”, din relatările lui Timoftica Grigore [13, p. 3].

Menționăm că Martorii lui Iehova au avut un greu destin, fiind cu strictețe pedepsiți pentru convingerile relioase. Inițial, autoritățile locale din Gulag au speriat localnicii, spunând că au ajuns în Siberia „canibali”, „criminali” și alte sperietori pentru oamenii din acele locuri, însă Martorii lui Iehova au demonstrat că sunt oameni gospodari și de bună credință ce fusese expulzați din plaiul natal prin comiterea unui ansamblu de atrocități. Vor fi pentru specificul credinței. Puterea sovietică nu accepta existența unei ideologii contradictorii. Anii de deporatare sau/și de detenție, pentru mulți cei mai frumoși ani de tinerețe,

[10] Semnat (tradus din limba rusă).

[11] Biroul de pașapoarte (tradus din limba rusă).

[12] Militar sau deportat? (tradus din limba rusă).

[13] Deportat (tradus din limba rusă).

[14] Aaa, de așa muncitori nu avem nevoie (tradus din limba rusă).

[15] Copiii „dușmanilor poporului” (tradus din limba rusă).

au fost un chin. Mucuța Nicolae menționează că „... părinții Galinei la momentul deportării erau tineri, aveau 21 de ani când au fost deportați, ei numai s-au căsătorit și i-au deportat". Însă Martorii lui Iehova au reușit să supraviețuiască, să păstreze și să răspândească credința, unindu-i mai mult ca comunitate. Cenzura și persecuțiile contribuiau la menținerea fricii în rândurile Martorilor, [12, p. 5]. Timoftica Grigore: „Nu te simțeai niciodată liber, cumva întotdeauna trăiai cu frică. Părinții noștri tot timpul au trăit cu frică. Dacă ceva, ceva, perchiziții cu scopul de a lua literatura, dacă găseau Biblia, reviste. Le lua apoi te judeca. Îți dădea un fel de judecată condiționată, nu aveai dreptul să ieși din localitatea ceea, apoi îți oprea din salariu anumite procente, lucrai degeaba, și așa era că lucrai pentru 40 de ruble. Cea mai silnică muncă care era, erau folosiți aceștia oameni" [13, p. 5].

Timoftica Grigore menționează că au reușit să reziste datorită speranței și credinței în Dumnezeu. „Greutate a fost mare, dar s-au acomodat oamenii. Puterea vine întotdeauna de la dorința de a trăi. Speranța de a trăi. Speri că toate vor avea un capăt, că se vor termina odată. Datorită credinței pe care o are, asta îi dă putere" [13, p. 7].

Deci, eliberarea din Gulag fusese discriminatorie față de Martorii lui Iehova, fiind printre ultimii eliberați. După eliberare a început o nouă viață, majoritatea cazurilor cu multe abuzuri, atrocități, departe de localitatea natală, uneori în alt stat, proprietățile nefiind reîntoase: bunuri materiale personale, case, bunuri funciare etc. După revenire, Martorii vor fi persecutați continuu pentru specificul credinței. Valorificarea mărturiilor victimelor regimului sovietic reprezintă un patrimoniu cultural nescris, pentru Republica Moldova, dar și pentru întreaga societate ce în concordanță cu documentele de arhivă contribuie la restabilirea realității, privind problemele persecuției Martorilor lui Iehova din RSS Moldovenească.

Referințe:

1. FUȘTEI N. Persecutarea organizației religioase „Martorii lui Iehova". Operația „Sever" (1951) în RSSM / Nicolae Fuştei ; Acad. de Ştiințe a Moldovei, Inst. de Istorie. – Ch. : Cuvântul-ABC, 2013, 260 p.
2. OLARU-CEMÎRTAN V. Teroarea stalinistă in RSSM, 1940-1941, 1944-1956. Deportările, exilările in Gulag, foametea, Ed.: Lexon-Prim, Ch., 2020- 650 p.
3. PASAT V. Asprul adevăr al istoriei: Deportări de pe teritoriul RSS Moldoveneşti în anii 40-50 / Valeriu Pasat. – Ch. : S. n., 2000, 399 p.
4. PASAT V. RSS Moldovenească în epoca stalinistă (1940–1953), Ch.: Cartier, 2011, 650 p.
5. PASAT V., Calvarul. Documentarul deportărilor de pe teritoriul RSS Moldovenești 1940-1950, Tipografia Rosspen, 2006, 456 p.
6. PETRENCU A., Istoria Contemporană: Studii, Materiale, Atitudini, Tipografia: Balacron, Chișinău, 2011, p. 209.
7. PETRENCU A., Un scurt popas necesar drumului, Chișinău, Tipografia „Balacron", Chișinău, 2014, 328 p.
8. ПАСАТ В. Суровая правда истории. Депортации с территории Молдавской ССР 40-50 гг. / Валериу Пасат. – Ch. : Моментул, 1998, 416 p.
9. ПАСАТ В. Трудные страницы истории Молдовы, 1940-1950-е гг.: [Сб. арх. док. и материалов] с коммент. / В. И. Пасат. – Москва: Терра, 1994, 800 p.
10. PĂDUREAC, L. (ed.), Arhivele Memoriei, Recuperarea și valorificarea istorică a memoriei victimelor regimului totalitar-comunist din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească, Memorii, documente, studii de caz, Vol. III: Cercetări realizate în localitățile din nordul Republicii Moldova. Tom 1, Chișinău, Tipografia Balacron, 2016, 336 p.
11. PETRENCU A., COJOCARU D. L., PĂDUREAC L. (ed.), Românii în Gulag, Memorii, Mărturii, Documente Vol. II, Chișinău, Tipografia Balacron, 2015, 362 p.
12. MUCUȚA Galina, MUCUȚA Nicolae, raionul Briceni. Mărturii înregistrate de N. Chihai: 03.03.2022. Arhiva audio, Catedra de științe socioumane și asistență socială, Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți.
13. TIMOFTICA Grigore, TIMOFTICA Vera , raionul Briceni. Mărturii înregistrate de N. Chihai: 12.03.2022. Arhiva audio, Catedra de științe socioumane și asistență socială, Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți.
14. Anuarul Martorilor lui Iehova pe 2004 pag. 95-124. *https://wol.jw.org/ro/wol/d/r34/lp-m/302004006?q=deportare&p=par (accesat la 21.03.23).*

Date despre autor:
***Nelea CHIHAI*,** doctorand, Universitatea de Stat din Molvova.
E-mail:
ORCID:

Prezentat la 17.03.2023